

68° nord – dagboksanteckningar från florainventering i nordligaste Sverige

I sommar är sista chansen att få vara med på ett inventeringsläger för att utforska Norrbottens flora. Ola Larsson berättar hur det kan gå till.

TEXT: OLA LARSSON

Bussfärden från Luleå går norrut i tre timmar. Efterhand övergår Norrbottens kustslätt med sina ladåkrar i taigas mörka mosaik av barrskogar och myrmarker. I Pajala upphör busslinjerna, men jag får skjuts de återstående tio milen till Muodoslompolo. Muodoslompolo är ett samhälle på 120 invånare beläget 150 km norr om polcirkeln. Byn har en affär, en liten skola och botaniskt utforskade omgivningar – allt som behövs för att få ett tiotal florainventerare att trivas. Jag har sökt mig till detta avlägsna hörn av Sverige för att bidra till den pågående inventeringen av Norrbottens landskapsflora.

Anländer på kvällen och möts av en välfylld skolsal där dagens skörd av belägg och fältanteckningar går igenom. Senare skulle jag erfa att detta arbete kunde pågå långt in i natten om det varit en omväxlingsrik ruta som inventerats under dagen. Skolans gymnastiksal är draperad av gråpapper i hundratal. Varje dags arbete inleds med att byta alla gråpapper i pressarna – en knapp timmes arbete.

Huvudskälet till att jag begivit mig till Muodoslompolo var att jag var nyfiken på naturen i detta sällan uppmärksammade hörn av Sverige. En titt i florin avslöjar också att ett antal nordliga och östliga arter med mycket begränsad svensk utbredning finns här.

22/7 Muodoslompolo 30M2e – Älvstrandängar vid Muonio älv

Första inventeringsdagen bjöd på en varierad ruta där en stor älvnära ängsmark var ett av de mest spännande inslagen. I nordliga trakter går igenväxningen av gamla jordbruksmarker långsamt och än återstår många år tills den älvsallat *Mulgedium sibiricum* och lappblågull *Polemonium acutiflorum* vi hittade har trängts undan av videsnären.

Första dagen innebar också en hel del uppträffning av gammal bortglömd kunskap om skiljekarakterer på vanliga arter, men även en snabbkurs i Norrbottens vide- och starrhybrider. Här gäller det att vara uppmärksam eftersom de flesta starrarter man tror sig se visar sig vara hybrider! På videsidan finns ett antal nya och nygamla arter att ta hänsyn till – inte minst ryssvide *Salix glauca* ssp. *stipulifera*, finnvide *Salix starkeana* ssp. *cinerascens* och finnblekvide *Salix hastata* ssp. *subintegrifolia*.

Några för norra Norrbotten typiska inslag som jag fick stifta bekantskap med var den gracila lapptäteln *Vahlodea atropurpurea* vid älv- och jockstränder samt de brunulliga rost- och lappullen *Eriophorum russeolum* ssp. *russeolum* och ssp. *rufescens* som utgör konstanta inslag i blötmyrar och diken.

23/7 Naakakero 29M 5a – Kursudal

I norra Norrbotten har inlandsisens avsmältning i kombination med sprickor i berggrunden resulterat i ett stort antal djupa klippdalar, så kallade kursudalar efter den lokala benämningen kursu. Tack vare sina varierade klimatförhållanden hyser ofta kursudalarna en påfallande intressant flora. Dagens inventeringsarbete förde oss till en liten kursu vid berget Naakakero. Dalens botten var till stora delar en örtrik grannaturskog – väl-

Röd trolldruva *Actaea erythrocarpa*, som tidigare endast var känd från dryga dussinet lokaler i Norrbotten, är nu registrerad från mer än 80 rutor.

Foto: Eivor Lundström.

behövlig omväxling i ett landskap dominerat av likåldriga tallhedar. Bland de ovanligare arterna kan nämnas vinbär *Ribes spicatum*, hägg *Prunus padus*, majbräken *Athyrium filix-femina* och hultbräken *Phegopteris connectilis*. En nordlig specialitet som växte rikligt i en bäck i kursudalens botten var jordranunkel *Ranunculus hyperboreus*.

24/7 Oksajärvi 29L 5g – Myrbräckemyr

Eftermiddagen bjöd på ett kärt återseende. Vi hade besökt kulturmarker och sumpskogar i de kalkrika markerna kring den lilla byn Oksajärvi. Efter tips från en ortsbo begav vi oss till en blöt myr som skulle hysa den vackra myrbräcken *Saxifraga hirculus*. Myrbräcken fanns mycket rik-

tigt i ett hörn av myren. Tillsammans med bräcken växte också två av dess ovanliga följarter: sumparv *Stellaria crassifolia* och trindstarr *Carex diandra*. Myrbräcken är rödlistad och har under det norrbottniska florainventeringsarbetet hittats i åtta rutor.

26/7 Puristakero 29M 8d – Ripbärsberg

Dagen bjuder på en artfattig ruta. Första anhalten är en bäck omgärdad av täta videsnår. En del akrobatiskt skuttande bland snåren leder till att vi hittar dvärgigelknopp *Sparganium natans*. Vid snåren växer även älvsallat.

En av inventeringsområdets specialiteter är ripbär *Arctostaphylos alpinus*, som kan hittas på

bergshöjder och längs med skogsbilvägar. Vi masar oss upp genom den enahanda tallskogen på rutans högsta berg för att se om ripbäret växer här. Väl uppe på toppen tar det inte lång tid innan vi funnit den eftersökta växten på en liten bergsknalle. På väg ner igen går vi över en liten myr och våra vaksamma ögon hittar dvärgtätörtens *Pinguicula villosa* blomskaft med öppen kapsel som sticker upp ur en vitmossetuva. Dvärgtätörten är ett konstant men mycket svårfunnet inslag i myrarna.

Vi ser en hel del fibblor *Hieracium* spp., vilka flitigt samlas, säkert är en del av dessa ännu obeskivna och deras utbredning är lite känd. Kanske kan vårt samlande så småningom hjälpa till att sprida lite nytt ljus i fibblemörkret.

28/7 Isoaarensaari – Isskrapade älvstränder

Första inventeringsdagen med egen ruta. Kul att få prova vingarna och lägga upp sitt arbete själv. Fick båtskjuts ut till en kilometerlång ö i Muonioälven. En mycket spännande miljö är de isskrapade älvstränderna. En hel del fjällväxter har med älvens hjälp tagit sig ned i skogslandet och koloniserat de grusiga stränder som varje år skrapas vid islossningen och därigenom hålls öppna för konkurrenssvaga växter som fjällnejlika *Lychnis alpina*, tätört *Pinguicula vulgaris* och fjällsyra *Oxyria digyna*. På älvstranden växte även hybriderna mellan östersjötåg och trådtåg *Juncus arcticus* ssp. *balticus filiformis* – ett mycket oväntat fynd på dessa breddgrader. I de strandnära videsnåren växte enstaka exemplar av kärrvial *Lathyrus palustris* och lappblågull.

Ett imponerande projekt

Projektet att kartlägga Norrbottens kärlväxtflora har ambitionen att inventera landskapets samtliga 1 352 fem gånger fem-kilometers rutor och man beräknar att avsluta inventeringsdelen efter den kommande fältsäsongen. Trots landskapets omfattande storlek, lilla befolkning och brist på större lärosäten är man nu snubblande nära att ha inventerat vartenda hörn av landskapet. Projektet började i liten omfattning 1988, men

metodiken var färdigutvecklad först 1992, då också det första längre inventeringslägret genomfördes. Under tio års tid har man erbjudit mellan fem och sju veckors inventeringsmöjligheter varje år. Lägren har besökts av en liten kärna uthålliga botanister från södra Sverige och Norrbotten. Ett tjugotal korttidsbesökare dyker i regel upp under en sommar. Varje år har lägren också haft utländska medhjälpare från länder som England, Norge, Danmark, Skottland, Tyskland och Frankrike. Till sommaren väntas besök från Finland och England.

Projektet har från början drivits i regi av Lennart Stenberg, och har under de senaste åren erhållit stöd från den 1995 bildade Föreningen Norrbottens Flora. Eftersom Norrbottens växter är så dåligt kända samlar man rikligt med belägg. I regel etiketteras mellan 3 000 och 4 000 varje vinter. En databas har upprättats över alla observationer som gjorts efter 1988.

Antalet kända taxa var cirka 950 när projektet påbörjades, idag är antalet närmare 1 330. Även antalet kända lokaler för sällsyntare arter har ökat avsevärt. Nämnas kan att älvshallaten nu är känd från 57 rutor, jämfört med tidigare bara tio. Föreningen Norrbottens Floras symbolart, toppläsbräken *Botrychium lanceolatum*, har idag registrerats från drygt 60 rutor medan ullvidet *Salix lanata*, som upptäckts under inventeringen, nu registrerats från 16 rutor. Sumpskogarnas och myrkanternas rödlistade lappranunkel *Ranunculus lapponicus* har hittats i hela 350 rutor.

Sista chansen!

I sommar är det sista chansen att få vara med på ett inventeringsläger. Årets tre läger äger rum i Harads (29/6–11/7), Tärendö (13/7–2/8) och Södra Sunderbyn med skärgården (4/8–11/8). Ring Irma Davidsson, 0911-200 133 eller 070-305 36 02 om du är intresserad av att delta. Välkommen!